

Economie 1,2 (nieuwe stijl) en economie (oude stijl)

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

20 03

Tijdvak 1

Inzenden scores

Vul de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in op de optisch leesbare formulieren of verwerk de scores in het programma Wolf.
Zend de gegevens uiterlijk op 26 mei naar de Citogroep.

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de Regeling beoordeling centraal examen vastgesteld (CEVO-94-427 van september 1994) en bekendgemaakt in het Gele Katern van Uitleg, nr. 22a van 28 september 1994.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het procesverbaal van het examen toekomen aan de examiner. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examiner past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examiner ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het procesverbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examiner en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommitteerde scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel.

Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 punten, zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel;

3.4 indien één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het antwoordmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord;

3.8 indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een toets of in het antwoordmodel bij die toets een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof toets en antwoordmodel juist zijn.

Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO.

Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het antwoordmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Voor deze toets kunnen maximaal 58 scorepunten worden behaald. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.

Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.

De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer (artikel 42, tweede lid, Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO).

Dit cijfer kan afgelezen worden uit tabellen die beschikbaar worden gesteld. Tevens wordt er een computerprogramma verspreid waarmee voor alle scores het cijfer berekend kan worden.

3 Vakspecifieke regel

Voor het vak Economie 1,2 (nieuwe stijl) en economie (oude stijl) HAVO is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1**Maximumscore 2**

- 1 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $€ 27.650 \times 1,093 = € 30.221,45$

Maximumscore 2

- 2 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat de CPI dan lager kan uitvallen waardoor een minder hoge loonstijging kan volstaan om de koopkracht gelijk te houden.

Maximumscore 2

- 3 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $0,1 \times \text{prijsindex nieuwe producten} + 0,9 \times 109,3 = 107,80$
 De prijsindex van nieuwe producten bedraagt $(107,80 - 98,37) \times 10 = 94,3$.
 In 2000 is de gemiddelde prijs van nieuwe producten ten opzichte van 1995 met $100 - 94,3 = 5,7\%$ gedaald.

Opgave 2**Maximumscore 2**

- 4 Uit het antwoord moet blijken dat de concentratie van topartiesten op zaterdag ertoe leidt dat de vraag naar toegangskaartjes op zaterdag (bij iedere prijs) hoger is dan op zondag.

Maximumscore 2

- 5 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Het vraagoverschot op zaterdag betreft 15.000 belangstellenden.
 Het aanbodoverschot op zondag is $60.000 - 55.000 = 5.000$ toegangskaartjes.
 $15.000 - 5.000 = 10.000$ belangstellenden krijgen geen toegangskaartje voor zondag.

Maximumscore 3

- 6 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Totale opbrengst zaterdag $60.000 \times € 50$	€ 3.000.000
Totale opbrengst zondag $55.000 \times € 50 + 5.000 \times € 40$	€ 2.950.000
Televisierechten	<u>€ 400.000</u>

• Totale opbrengst	€ 6.350.000	<u>2</u>
• Totale kosten $60.000 \times € 10 \times 2 + € 3.500.000$	<u>€ 4.700.000</u>	<u>1</u>
Totale begrote winst	€ 1.650.000	

Maximumscore 2

- 7 voorstel organisator B
 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 Voorstel organisator A: opbrengst $€ 50 \times 75.000 = € 3.750.000$
 Voorstel organisator B: opbrengst $€ 80 \times 60.000 = € 4.800.000$

Opgave 3**Maximumscore 2**

- 8 Uit het antwoord moet blijken dat er door (individuele) premiebetaling vermogen is gevormd voor de financiering van (individuele) uitkeringen in de toekomst.

Maximumscore 2

- 9 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{In 2000: } \frac{2.154}{9.831} \times 100\% = 21,9\% \qquad \text{In 2050: } \frac{3.822}{9.603} \times 100\% = 39,8\%$$

De toename in Nederland is $39,8 - 21,9 = 17,9$ procentpunten en dat is lager dan in België (19,9) en Duitsland (25,6).

Maximumscore 2

- 10 Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
- Een antwoord waaruit blijkt dat de uitkeringen in België lager zijn waardoor een lager premiepercentage kan volstaan om de benodigde uitkeringen op te brengen.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat in België het draagvlak groter / (premie)inkomen hoger is, waardoor een lager premiepercentage kan volstaan om de benodigde uitkeringen op te brengen.

Opgave 4**Maximumscore 6**

- 11

Te beoordelen aspect	Noteer 0, 1 of 2 punten: 0 indien (vrijwel) geheel fout 2 indien (vrijwel) geheel goed 1 bij twijfel
<p>a Het gevolg van een belastingverlaging voor de productiegroei in Nederland is correct uitgewerkt. Te denken valt aan een toename van het (reële) besteedbare inkomen waardoor de bestedingen toenemen en daarmee (bij onderbesteding) de productie.</p>	
<p>b Het gevolg van een belastingverlaging voor de inflatie is correct uitgewerkt. Te denken valt aan de kostprijsverlagende gevolgen van een belastingverlaging waardoor de inflatie afneemt.</p>	
<p>Het gekozen aspect is correct uitgewerkt. Te denken valt aan: bij 1: een toename van de participatiegraad doordat stijgende netto-inkomens een aanzuigende werking op de arbeidsmarkt hebben. bij 2: een afname van de omvang van het zwarte circuit doordat een belastingverlaging productie in het zwarte circuit minder aantrekkelijk maakt. bij 3: het terugverdienen van een deel van de belastingverlaging doordat een belastingverlaging tot toename van de bestedingen / werkgelegenheid / productie leidt.</p>	
<p>Indien het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt en / of het betoog geen goed doorlopend verhaal is.</p>	-1

Opgave 5**Maximumscore 2**

- 12 onjuist
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat stroom individueel leverbaar is en daarom steeds een individueel goed is.

Maximumscore 2

- 13 “De overheid verwacht ... mogelijk worden.”
Een voorbeeld van een juiste toelichting is:
Een toelichting waaruit blijkt dat de prijsverlaging van stroom tot een toename van het stroomverbruik zal leiden, waardoor er (ondanks een eventuele toename van duurzaam geproduceerde stroom) een toename plaatsvindt van verbranding van fossiele brandstoffen.

Maximumscore 2

- 14 Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat smallere winstmarges bij de stroomproductie onvoldoende ruimte bieden voor de noodzakelijke investeringen in de bedrijfszekerheid van de stroomproducenten.

Opgave 6**Maximumscore 2**

- 15 denivellering
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat het inkomensaandeel van de lagere inkomensgroepen is gedaald en het inkomensaandeel van de hogere inkomensgroepen is gestegen.

Maximumscore 2

- 16 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
In 1960 bedraagt het aantal personen op het hoogste functieniveau
 $0,011 \times 3.209.000 = 35.299$
In 1996 bedraagt het aantal personen op het hoogste functieniveau
 $0,068 \times 5.155.000 = 350.540$
 $\frac{350.540}{35.299} = 9,9 \rightarrow$ bijna 10 maal zo hoog

Maximumscore 2

- 17 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $6.471.000 - 494.000 - 5.155.000 = 822.000$

Maximumscore 2

- 18 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $\frac{100}{10,3} \times 480.000 = 4.660.194,174$ arbeidsjaren

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Maximumscore 3

- 19 Beide beweringen zijn juist.
 Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
- Een verklaring waaruit blijkt dat de procentuele stijging van de werkgelegenheid in arbeidsjaren in Flevoland groter is dan in alle andere provincies 1
  - Een verklaring waaruit blijkt dat als de werkgelegenheid in Zuid-Holland in 1990 100 arbeidsjaren bedraagt, de werkgelegenheid in Zuid-Holland in 1998 ten opzichte van 1990 met 9,8 arbeidsjaren is gestegen en in Flevoland met $50 \times 0,198 = 9,9$ arbeidsjaren 2

Opgave 7

Maximumscore 2

- 20 Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om advisering van de overheid bij belangrijke beleidsvoornemens op sociaal-economisch gebied.

Maximumscore 2

- 21 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat als mensen (uit financieel belang) sterker worden aangezet tot het accepteren van een (beter betaalde) baan die verder van de woonplaats af ligt / noodzaakt tot verhuizen, er een migratie ontstaat uit gebieden met een hoog werkloosheidspercentage naar gebieden met een laag werkloosheidspercentage.

Maximumscore 2

- 22 “Een oorzaak die wordt benadrukt is het geringe verschil tussen de hoogte van de sociale uitkeringen en de hoogte van het minimumloon.”
 Een voorbeeld van een juiste toelichting is:
 Een toelichting waaruit blijkt dat een verlaging van sociale uitkeringen / een verhoging van het minimumloon ertoe kan leiden dat mensen met een uitkering eerder werk accepteren.

Opgave 8

Maximumscore 2

- 23 Uit het antwoord moet blijken dat het om de kapitaalrekening gaat.

Maximumscore 2

- 24 kleiner
 Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
 Een verklaring waaruit blijkt dat het saldo op de “olier rekening” het tekort op de goederenrekening heeft vergroot.

Maximumscore 2

- 25 toename van het aanbod van dollars
 Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
 Een verklaring waaruit blijkt dat bij betaling van goederen die door de VS geïmporteerd worden, dollars worden omgewisseld in buitenlandse valuta.

Maximumscore 2

- 26 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat de belangstelling voor beleggingen / investeringen vanuit het buitenland in de VS is toegenomen, waardoor het saldo op de kapitaalrekening is toegenomen en het stijgende tekort op de goederenrekening meer dan gecompenseerd wordt.

Einde